

(תוס' לעיל כו: ועוד) ויש שכתבו שלא הוכרע הדבר (ע' לקוטי הלכות סנהדרין שם).

ה. פרש (= תכולת הקיבה והמעיים) של איסורי הנאה כגון שור הנסקל – מותר, והמקדש בו את האשה – מקודשת, מפני שאינו חלק מן השור. ואבעית אימא קרא: ולא יאכל את בשרו – הא פרשו מותר. אבל פרש של שור של עבודה כוכבים – אסור, מפני שנוה לו באותו פרש שהרי חפץ בנפח הבהמה. ואבעית אימא קרא: ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (רב אחדובי אמר רב).

תענית שעות, מהותה ודיניה – נתבאר בתענית יא-יב.

דף לה

נה. א. מפני מה אסרו גבינות עכו"ם באכילה?

ב. מפני מה אסרו חלב שלהם?

ג. מה דין פתם ושמנם?

א. גזרו חכמים על גבינות עכו"ם לאסרם באכילה. [מבואר בגמרא שגזרה זו נגזרה בימי רבי יהושע ורבי ישמעאל או קרוב להם. וע' בירושלמי שבת א, ד תשב"ץ ח"ג י; 'הירושלמי כפשוטו' עמ' 41]. ומשום מה גזרו? – רבי יהושע בן לוי אמר: משום ניקור (הנחש). [רבי ירמיה דחה: אלא מעתה יבשה או ישנה יהיו מותרות, שהארס אינו מניח לישן וליבש].

רבי חנינא (י"ג: רבי ירמיה) אמר: לפי שאי אפשר לגבינה בלא צחצוחי חלב. (פרש"י: אעפ"י שחלב טמא אינו מתגבן, חוששים באותם צחצוחים לחלב טמא. והתוס' פרשו (כאן ולהלן לט): שלר' חנינא הטעם הוא משום ניקור כדברי ריב"ל, והכוונה לומר שהארס נמצא באותם צחצוחים שאינם מתיבשים).

שמואל אמר: מפני שמעמידים אותה בעור קיבת נבלה.

ר' אדא בר אהבה: מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר.

רב חסדא: שמעמידים אותה בחומץ.

רב נחמן בר יצחק: שמעמידים אותה בשרף של ערלה. [והקשו על שני טעמים אלו, שאם כן בדין היה לאסור אף בהנאה].

א. רבי יהושע שאמר לרבי ישמעאל הטעם לאיסור גבינות משום שמעמידים בקיבה של עבודה זרה, לא נתכוין אלא לדחותו, אבל אינו סובר כן באמת, שאין חושש למיעוט, וכל שכן למיעוטא דמיעוטא (עפ"י תוס' לד:).

ב. רבנו תם כתב שנוקטים לעיקר הטעם משום ניקור, ולכך בזמנינו שאין הנחשים מצויין – לא מצינו טעם פשוט לאסור. ומ"מ צדדו בתוס' לחוש לטעמים האחרים. וכן הרמב"ם (מאכ"א ט, טז) נקט טעמו של שמואל, משום העמדה בעור קיבת נבלה.

ג. יש מתירים גניבת גויים במקום שרגילים להעמידה בפרחים וכד', וביחוד כשניכר הדבר בגבינה. ואולם המנהג לאסור אם לא במקום שנהגו בו היתר מקדמונים, ואין לפרוץ גדר (ערמב"ם מאכ"א ג, יד; רמ"א וב"י יו"ד קטו).

ד. יש מתירים כאשר ישראל רואה את עשיית הגבינה, ויש מצריכים לראות משעת החליבה (ע' יו"ד שם).

ב. חלב נכרים אסור משום חשש תערובת חלב טמא. ואפילו אם יעמידוהו [והלא חלב טמא אינו נעמד], חוששים שמא החלב הטמא מעורב עם נסיוב החלב, או שנמצא בין הנקבים שבגבינה וכדו'. היה ישראל רואהו כשחלבו – מותר.

ג. גזרו על פתם ושמן משום חתנות. ורבי יהודה נשיאה התיר השמן (שלא פשט איסורו ברוב ישראל), אבל גזרת פת נשארה.
לפי לשון אחת התיר רבי לאכול פת עכו"ם בשדה, שאקראי הוא. וכן נהג איבו, אבל רבא / רנב"י חלקו על הנהגתו.
ויש מתירים פת פלטר שלהם במקום שאין פלטר ישראל. ור' יוחנן אמר: אפילו למ"ד פלטר מותר – דוקא בשדה, ולא בעיר.
יש מקומות שסומכים להלכה להתיר פת עכו"ם, שלא פשט שם האיסור (עתוס' ורא"ש). ויש סומכים על פת פלטר אפילו כשיש פת ישראל (הגהות אשרי, רמ"א).
קליות, קמחים וסלתות של עכו"ם – מותרים.

נו. מה דרשו מן הכתוב כי טובים דודיך מיין, לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך?

כי טובים... – אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: רבש"ע, ערבים עלי דברי דודיך (= דברי סופרים) יותר מיינה של תורה.
לריח שמניך טובים שמן תורק שמך – למה ת"ח דומה, לצלוחית של פלייטין, מגולה (שמריק מתורתו לאחרים) – ריחה נודף, (שמו מתגדל). מכוסה – אין ריחה נודף.
עלמות אהבוך – דברים שמכוסים ממנו (קרי ביה: עלומות) – מתגלים לו (מעצמם בלא טורה, כאשר מלמד (רש"י). ותוס' פרשו: שבני אדם מגלים לו רזיהם לפי שנהנים ממנו עצה ותושיה); מלאך המות אהבו (עלמות – על מות); נוחל שני עלמות (עלמות – עלמות).

דף לו

נז. א. מה דין שמנם של נכרים?

ב. האם בית דין רשאי לבטל גזרה שגזר בית דין אחר?

א. רב אמר: דניאל גזר על השמן של גויים, ומשום חתנות – שלא יבואו לשתות מיינם, ומביאו זה לידו בנותיהם. ואמרו (לישב מסורת אחת שנמסרה בשם רב) שדניאל גזר בעיר ולא בשדה, ובאו תלמידי שמאי והלל וגזרו אפילו בשדה – באקראי. וזהו אחד משמונה עשר דבר שגזרו בעליית חנניה בן חזקיה (פ"ק דשבת). לדברי שמואל, דניאל לא הורה איסור לאחרים. ותלמידי שמאי והלל הם שגזרו (כדברי באלי בשם רב) משום פליטת (רש"י) איסורים שבכליהם שיוצאים לשמן. (גם לשיטתו גזרו משום חתנות, אלא שהוצרכו להוסיף סעד לגזירה משום זליפת הכלים, ובכל טעם לבדו אין די. תוס').
מבואר בגמרא שלרב, אין להתיר גזרה זו שהיא קדומה ופשטה בישראל, אבל לשמואל לא פשטה הגזרה ברוב ישראל, ולכך ביטלה רבי יהודה נשיאה, שסמך על כך שאין גוזרים גזרה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה, (וגם לא נראו לו טעמי הגזרה, כי אין בשמן חשש חתנות כל כך, וגם נותן טעם לפגם מותר. עפ"י תוס').

מובא בירושלמי ששמואל הטריח על רב לאכול משמנם, שיודה להתר שהתירו – ואכל.